Eduskunnan hallintovaliokunta

Keskusrikospoliisin asiantuntijalausunto asiassa: VNS 6/2025 vp Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

1 Asia

Eduskunnan hallintovaliokunta pyytää Keskusrikospoliisin kirjallista asiantuntijalausuntoa asiassa VNS 6/2025 vp Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta, teemana nuoriso- ja jengirikollisuus.

Poliisin yleisen toimintaympäristön osalta Keskusrikospoliisi viittaa Poliisihallituksen lausuntoon. Keskusrikospoliisin lausunto keskittyy vakavan nuoriso- ja jengirikollisuuden tilannekuvaan ja torjuntaan.

2 Yleistä

Sisäisen turvallisuuden selonteossa yhdeksi sisäisen turvallisuuden painopisteeksi ja siihen liittyväksi tavoitteeksi on määritetty, että vakava nuoriso- ja jengirikollisuus eivät saa kasvusijaa suomalaisessa yhteiskunnassa. Keskusrikospoliisi yhtyy selonteossa esitettyyn toimintaympäristön kuvaukseen ja selonteon tavoitteisiin.

Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan nuorisorikollisuus, katujengit sekä järjestäytynyt rikollisuus ovat osin erillisiä ilmiöitä, mutta nykyisessä toimintaympäristössä ilmiöt ovat yhteydessä toisiinsa. Osa nuorista on mukana yhä vakavammassa rikollisuudessa, ja rikosaktiiviset nuoret muodostavat rekrytointipohjan niin katujengeille kuin järjestäytyneelle rikollisuudelle. Kansainvälisesti on havaittu, että järjestäytynyt rikollisuus hyödyntää nuoria osana rikollista toimintaa. Katujengien toiminnasta voi puolestaan kehittyä aiempaa järjestäytyneempää ja laajamittaisempaa.

3 Vakava nuorisorikollisuus ja siihen liittyvät ilmiöt

Nuorten rikoskäyttäytyminen on pitkällä aikavälillä vähentynyt, mutta viime vuosina alaikäisiä koskevien rikosepäilyjen määrä on kasvanut merkittävästi useissa rikoslajeissa. Henkeen ja terveyteen kohdistuvissa rikoksissa alaikäisten rikosepäilyjen määrä on kolminkertaistunut ja alaikäisten uhrien määrä kaksinkertaistunut kymmenen viime vuoden aikana. Kasvu näkyy myös vakavissa rikoksissa, kuten törkeissä pahoinpitelyissä, törkeissä ryöstöissä ja henkirikoksen yrityksissä. Yhä suurempi osa väkivaltarikoksista epäillyistä on alaikäisiä ja epäillyt ovat aiempaa nuorempia: noin viidennes väkivaltarikoksesta epäillyistä on alaikäisiä ja yleisin rikollisesta teosta epäillyn ikä on 13–15

vuotta. Vakava rikollisuus kasautuu pienelle joukolle rikosaktiivisia henkilöitä, jotka syyllistyvät toistuvasti rikoksiin.

Nuorten väkivaltarikollisuudessa on tunnistettu erityisen haitallisia ilmiöitä, kuten uhrin nöyryyttäminen sekä nöyryyttävän video- ja kuvamateriaalin jakaminen sosiaalisessa mediassa ja pikaviestimien välityksellä. Väkivallan lisäksi uhrilta voidaan anastaa arvokkaita merkkivaatteita tai elektroniikkaa. Rikokset tapahtuvat usein yleisillä paikoilla ja kohdistuvat toisiin nuoriin. Myös ampuma- ja teräaseiden hallussapito ja niiden käyttäminen ovat yleistyneet nuorten rikollisuudessa. Alaikäisille kirjatut ampuma-aserikokset ovat kymmenessä vuodessa moninkertaistuneet.

Verkkoympäristössä nuoret tekevät rikoksia, joutuvat rikosten kohteeksi sekä altistuvat erilaiselle haitalliselle tai rikollisuutta ihannoivalle sisällölle. Uutena huolta aiheuttavana ilmiönä on The Com -nimellä tunnettu verkkoyhteisö, joka ihannoi ja edistää rikollisuutta sekä raakaa väkivaltaa. Verkostoon liittyy erilaisia ryhmiä, joista osa keskittyy pääasiassa verkon välityksellä tapahtuvaan väkivaltaan, manipulointiin ja kiristämiseen ja osa verkon ulkopuolella tapahtuviin väkivallantekoihin. Sekä toimijat että uhrit ovat nuoria, pääosin alaikäisiä. The Com -verkoston toimintaa on myös Suomessa, niin verkon välityksellä kuin verkon ulkopuolellakin.

Nuorten vakavassa rikollisuudessa on viitteitä myös toiminnasta, joka sijoittuu perinteisen nuorisorikollisuuden ja jengirikollisuuden välimaastoon. Tämä ilmenee väkivaltarikollisuuden ohella muun muassa huumausaineiden kaupassa. Toimintaa ohjaa taloudellisen hyödyn tavoittelu ja toimintamalleissa on piirteitä ammattimaisesta rikollisesta toiminnasta. Ilmiö kytkeytyy tietoverkkojen, erityisesti pikaviestimien välityksellä tapahtuvaan kauppaan, joka on laajentanut laittomia markkinoita sekä madaltanut kynnystä rikolliseen toimintaan. Törkeistä huumausainerikoksista epäiltyjen alaikäisten määrä on kasvanut.

Kansainvälisesti on havaittu, että järjestäytynyt rikollisuus rekrytoi ja hyödyntää nuoria aiempaa laajemmin. Ilmiöön on kiinnitetty huomiota useissa Euroopan maissa, erityisesti Ruotsissa. Niin kutsutussa tilausväkivallassa (violence-as-a-service, VaaS) rikollisryhmät rekrytoivat nuoria tai muita haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä toteuttamaan väkivallantekoja rikollisryhmän lukuun. Rekrytointi tapahtuu usein erilaisilla sosiaalisen median alustoilla ja toimintaa ohjataan pikaviestimillä nimimerkkien suojissa. Rekrytoitu nuori voi joutua toimittamaan tietoja itsestään tai sukulaisistaan, ja näitä tietoja voidaan myöhemmin käyttää kiristämiseen tai uhkailuun, jos nuori ei toimi toimeksiantajan ohjeistamalla tavalla. Toimeksiannosta on vaikeaa perääntyä, ja käytännössä rekrytoitu nuori jää usein ilman luvattua korvausta.

Suomessa tilausväkivalta on kytkeytynyt erityisesti ruotsalaisiin rikollistoimijoihin, jotka ovat olleet osallisena vakavassa väkivaltarikollisuudessa. Toistaiseksi ei kuitenkaan ole havaintoja siitä, että Suomessa juuri alaikäisiä rekrytoitaisiin rikosten toteuttajiksi.

4 Katujengit ja katujengirikollisuus

Suomen katujengitilanne on kokonaisuutena arvioiden pysynyt vakaana, ja katujengeihin liittyvien rikosepäilyjen määrä ja vakavuus ovat vähentyneet edellisvuosiin nähden. Keskusrikospoliisin arvion mukaan taustalla ovat poliisin aktiiviset toimenpiteet, sillä keskeisiä katujengeihin liittyviä henkilöitä on ollut esitutkinnan kohteena ja saatu rikosvastuuseen. Samalla on kuitenkin viitteitä siitä, että ilmiö ja katujengien toimintamallit ovat jossain määrin muuttuneet.

Katujengirikollisuuteen liittyvä toimijakenttä on aiempaa hajautuneempi ja katujengien hahmottaminen selvärajaisten ryhmien kautta on nykyisessä toimintaympäristössä haasteellista. Jengit harjoittavat rikollista toimintaa ja yhteistyötä vaihtelevissa kokoonpanoissa niin yksittäisen verkoston sisällä kuin verkostojen välillä. Yksittäisten verkostojen aktiivisuus myös vaihtelee. Tästä syystä tarkat tiedot esimerkiksi katujengien määristä eivät kuvaa tämänhetkistä katujengitilannetta todenmukaisesti.

Poliisin tunnistamiin katujengeihin kuului syksyllä 2025 laaditun arvion mukaan noin 150 keskeistä henkilöä, mutta henkilöpiiri on kokonaisuutena tätä laajempi. Katujengeihin kuuluvat henkilöt ovat pääasiassa 18–30-vuotiaita ulkomaalaistaustaisia miehiä. Suurella osalla on Suomen kansalaisuus, ja enemmistö henkilöistä on syntynyt Suomessa. Alaikäisten osuus katujengien toiminnassa on toistaiseksi ollut vähäinen, mutta verkostojen vaikutuspiirissä on alaikäisiä lapsia.

Keskeisten katujengien vaikutus ilmenee ensisijaisesti pääkaupunkiseudulla. Jengeillä on usein yhteys johonkin tiettyyn kaupunginosaan. Rikollista toimintaa harjoitetaan kuitenkin laajalla maantieteellisellä alueella, jopa muualla Suomessa, eikä toiminta ole sidottu mihinkään tiettyyn asuinalueeseen. Tietoverkkojen kautta rikollinen toiminta myös heijastuu koko Suomeen esimerkiksi huumausaineiden ja petosrikollisuuden välityksellä.

Vakaasta yleistilanteesta huolimatta poliisin tietoon tulee säännöllisesti vakavia rikoksia, erityisesti törkeitä väkivalta- ja huumausainerikoksia, joissa on osallisena katujengeihin yhdistettyjä henkilöitä. On viitteitä siitä, että joidenkin katujengien rikollisesta toiminnasta on tullut aiempaa ammattimaisempaa, mikä näkyy erityisesti huumausainerikollisuudessa. Jengien toiminta esimerkiksi sosiaalisen median alustoilla ei myöskään ole yhtä näkyvää kuin aiemmin. Lisäksi on viitteitä siitä, että katujengien yhteydet muihin rikollisryhmiin ovat voimistuneet. Muiden katujengien lisäksi yhteyksiä on ulkomaisiin rikollisryhmiin, esimerkiksi ruotsalaisiin järjestäytyneen rikollisuuden toimijoihin.

5 Vakavan nuoriso- ja jengirikollisuuden vastaiset toimenpiteet

Keskusrikospoliisi jakaa sisäisen turvallisuuden selonteon näkemyksen siitä, että nuoriso- ja jengirikollisuuden torjunnassa tarvitaan sekä ennaltaehkäiseviä että torjunnallisia keinoja. Erilaisten, toisiaan täydentävien torjuntakeinojen käyttö korostuu nykyisessä toimintaympäristössä, jossa yhä nuoremmat ovat osallisena vakavissa rikoksissa ja siirtymä perinteisemmästä nuorisorikollisuudesta vakavaan jengi- tai tilausrikollisuuteen voi olla nopeaa.

Vakavaan nuoriso- ja jengirikollisuuteen on puututtu useilla rikoslain muutoksilla. Heinäkuusta 2025 alkaen rikoksen tekeminen osana rikollisjoukon toimintaa sekä henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan rikoksen tekeminen erityisen nöyryyttävällä tavalla ovat olleet rangaistuksen koventamisperusteita. Lisäksi alle rikosvastuuikäisen käyttäminen välikappaleena rikoksen tekemisessä on tullut rangaistavaksi itsenäisenä rikoksena. Vuoden 2026 alusta törkeän ampuma-aserikoksen tekotavaksi lisättiin ampuma-aseen mukana pitäminen yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa ilman oikeutta aseen hallussapitoon, minkä lisäksi törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistusta korotettiin. Mainittujen lainsäädännöllisten toimenpiteiden vaikutusta vakavaan nuoriso- ja jengirikollisuuteen on toistaiseksi vaikea arvioida.

Kansainvälisessä toimintaympäristössä haitalliset rikosilmiöt leviävät maasta toiseen. Tilausväkivallan ja nuorten rekrytoinnin torjumiseksi Europol on käynnistänyt kansainvälisen yhteistyön, Operational Task Force (OTF) GRIMM, johon myös Suomen poliisi osallistuu. Toiminnan tavoitteena on koordinoida tiedustelutiedon jakamista ja yhteisiä tutkintakokonaisuuksia, tunnistaa rikollisten käyttämiä menettelytapoja, puuttua väkivaltarikoksia tarjoavien rikollistahojen toimintaan sekä tunnistaa ja torjua sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa rekrytointia yhdessä teknologiayritysten kanssa.

Poliisi tekee tiivistä yhteistyötä katujengien torjunnassa niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Poliisiyksiköiden välinen tiedonvaihto ilmiöstä ja parhaista käytänteistä katujengirikollisuuden torjumiseksi on aktiivista. Katujengirikollisuuden vastaisen toiminnan ja tutkinnallisten toimenpiteiden myötä on edistetty rikosvastuun toteutumista ja onnistuttu ehkäisemään ja torjumaan jengien välisiä väkivallantekoja. Rikosvastuun toteutuminen vaikuttaa jengien rikollisen toiminnan edellytyksiin ja pidemmällä aikavälillä heikentää rikollisen toiminnan kannustimia sekä jengien rekrytointimahdollisuuksia.

Suorien torjunnallisten keinojen lisäksi tarvitaan tukea rikollisesta toiminnasta irtautumiseen. Keskusrikospoliisin Exit-toiminnan tarkoituksena on auttaa henkilöitä, jotka haluavat irtautua erilaisista rikollisista ryhmittymistä. Vuodesta 2024 alkaen Keskusrikospoliisissa on toiminut Katu-Exit, jonka erityisenä tavoitteena on edistää katujengeistä irtautumista. Katu-Exit on tarkoitettu henkilöille, jotka ovat halukkaita irtautumaan katujengistä, joille rikollinen elämä on tuonut mukanaan turvallisuutta vaarantavia uhkia ja jotka tarvitsevat apua irtautumiseen. Katu-Exitissä ei ole ikärajaa.

Keskusrikospoliisi toteaa, että selonteossa esiin nostettu malli, jossa koko yhteiskunta osallistetaan rikosten torjuntaan, on erittäin kannatettava. Avainasemassa ovat etupainotteinen toiminta sekä eri viranomaisten välinen yhteistyö. Samalla on varmistettava rikosvastuun toteutuminen sekä tuki rikollisesta toiminnasta irtautumiseen.

Robin Lardot

Poliisineuvos, Keskusrikospoliisin päällikkö

Petri Danielsson

Erikoistutkija

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 11.02.2026 klo 10:59. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Hallintovaliokunta

Tiedoksi

Poliisihallitus